

СИЛАБУС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Загальна теорія та методи клінічної психології

Рівень вищої освіти	Другий (магістерський) рівень
Освітньо-професійна програма	Клінічна психологія
Кафедра	Клінічної психології
Кількість кредитів	3,5 кредити ЄКТС
Форма контролю	Екзамен
Мова викладання	Українська
Розробники курсу	Тетяна Ряховська
Контактна інформація	TLRyakhovska@gmail.com

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ

	<p>Цей курс пропонує глибоке та структуроване занурення у світ клінічної психології, поєднуючи фундаментальні теоретичні знання з ключовими практичними аспектами професійної діяльності клінічного психолога в сучасній системі охорони здоров'я та суспільстві.</p> <p>Теоретична частина курсу охоплює методологічні основи дисципліни, починаючи з її історії, предмету та завдань. Особлива увага приділяється етичним і правовим нормам, що регулюють діяльність фахівця, та аналізу основних моделей психічного здоров'я і хвороби.</p> <p>Практична частина сфокусована на формуванні навичок, необхідних для роботи клінічного психолога (інтерпретація діагностичних критеріїв згідно з сучасними класифікаціями DSM-5 та МКХ-11, клінічна концептуалізація та формулювання випадку). Крім того, курс розкриває специфіку роботи клінічного психолога в різних контекстах: від медичних відділень та вікових особливостей до реагування на екстремальні ситуації та соціальні проблеми.</p>
	<p>Метою освітньої компоненти є: формування у здобувачів цілісної системи теоретичних знань та базових практичних умінь, необхідних для розуміння предмету, завдань, етичних принципів та методів роботи клінічного психолога в різних практичних контекстах.</p> <p>Завданнями освітньої компоненти є:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Ознайомити з історією, предметом, завданнями та методологічними засадами клінічної психології. – Сформувати розуміння етичних та правових стандартів, що є основою професійної діяльності клінічного психолога. – Навчити основам клінічної концептуалізації та формулювання випадку як центрального інструменту планування психологічного втручання. <p>Сформувати уявлення про специфіку роботи клінічного психолога в системі охорони здоров'я, з різними віковими групами, екстремальними ситуаціями та соціальними проблемами.</p>

ЗМІСТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Тема: Вступ до клінічної психології, теоретичні та методологічні основи

Лекція 1. Предмет, завдання та історія клінічної психології. Визначення та місце клінічної психології в системі психологічних наук. Основні завдання та функції клінічного психолога. Розгляд функцій:

діагностика, втручання, профілактика, дослідження, експертиза. Ключові етапи та постаті, що вплинули на становлення клінічної психології від кінця XIX століття до сьогодні. Методологічні підходи в клінічній психології.

Лекція 2. Етичні та правові основи діяльності клінічного психолога. Роль етичних кодексів у захисті клієнта та фахівця. Детальний розгляд принципів конфіденційності, компетентності, інформованої згоди, відповідальності та уникнення подвійних стосунків. Межі компетентності. Огляд основних правових норм, що стосуються надання психологічної допомоги та захисту даних пацієнтів.

Лекція 3. Моделі психічного здоров'я та хвороби: Психологія взаєморозуміння та його межі. Аналіз критеріїв психічного здоров'я та історичної еволюції поняття психічної хвороби. Розгляд медичної (біологічної), психологічної (психодинамічної, когнітивно-поведінкової, гуманістичної) та соціальної моделей. Біопсихосоціальна модель як інтегративний підхід у сучасній клінічній психології. Зв'язок між теоретичною моделлю хвороби та вибором методів діагностики й терапії.

Тема: Клінічне втручання та практичні аспекти роботи.

Лекція 4. Психологічна інтерпретація критеріїв DSM-5 та МКХ-11. Структура, мета та відмінності між Американською класифікацією психічних розладів та Міжнародною класифікацією хвороб. Правила використання, поняття діагностичних критеріїв, диференційна діагностика. Критика класифікацій та знайомство з дименсійним підходом до діагностики. Психологічна інтерпретація діагнозу, уникнення стигматизації.

Лекція 5. Клінічна концептуалізація та формулювання. Визначення та компоненти клінічної концептуалізації. Покроковий алгоритм збору інформації (від скарги до історії життя) та її інтеграції в цілісну картину. Роль формулювання у виборі мішеней втручання, побудові терапевтичного альянсу та прогнозуванні труднощів.

Лекція 6. Розлади кризь призму основних психологічних теорій. Аналіз тривожних та афективних розладів з точки зору психодинаміки (внутрішні конфлікти), КПТ (дисфункціональні думки) та гуманістичного підходу (втрата сенсу). Пояснення механізмів панічних атак, фобій, ГТР через призму умовних рефлексів, катастрофічних інтерпретацій та екзистенційної тривоги. Розгляд межового, нарцисичного та інших розладів як стійких патернів поведінки, що сформувалися внаслідок раннього досвіду. Обґрунтування вибору терапевтичної модальності залежно від теоретичного розуміння конкретного розладу.

Тема: Клінічна психологія в різних контекстах.

Лекція 7. Робота в системі охорони здоров'я. Специфіка роботи в різних відділеннях. Функції клінічного психолога в мультидисциплінарній команді. Специфіка роботи в кардіології, онкології, неврології, психіатричному відділенні: психологічна підтримка, комплаєнс, адаптація до хвороби. Зв'язок між психологічним станом та тілесними захворюваннями. *Література [1-4,10,25,29]*

Лекція 8. Вікові аспекти клінічної психології. Робота з дітьми та підлітками, специфіка діагностики, найпоширеніші розлади, важливість роботи з родиною. Кризи середнього віку, професійне вигорання, проблеми у стосунках як предмет роботи клінічного психолога. Психологічні аспекти старіння, депресія, деменція, адаптація до втрати здоров'я та близьких. Аналіз вікової специфіки клінічної картини основних психічних розладів.. *Література [1-4,13,20,30]*

Лекція 9. Робота з екстремальними ситуаціями та соціальними проблемами. Визначення, види травматичних подій, поняття ПТСР та комплексного ПТСР. Алгоритм дій у кризових та екстремальних ситуаціях (ДТП, воєнні дії, насилля). Роль психолога у лікуванні хімічних та нехімічних залежностей (ігроманія, інтернет-залежність). Робота з жертвами домашнього насилля, людьми, що опинилися у складних життєвих обставинах, питання суїцидології та превенції. *Література [1-4,11,19,24]*

ПОЛІТИКА КУРСУ

Політика курсу включає наступні компоненти, виконання яких безпосередньо впливає на поточне оцінювання виконання умов академічної дисципліни:

- Обов'язкове відвідування лекцій та практичних занять з включеною камерою та активною участю в обговоренні питань піднятих під час заняття.
- Дотримання встановлених дедлайнів при виконанні завдань.

ОЦІНЮВАННЯ

Методи поточного контролю: Проводиться з метою оцінювання результатів навчання протягом семестру і включає систематичний моніторинг навчальних досягнень здобувачів. Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять у формі виконання практичних завдань, розв'язання кейсів та активної участі в обговореннях, в обсязі навчального матеріалу, визначеному для кожного заняття.

- виконання практичних задач (оцінюється під час практичних занять);
- самостійна робота (оцінюється під час поточного контролю теми);
- виконання умов академічної дисципліни (оцінюється під час лекцій, практичних занять та під час поточного контролю теми).

Методи підсумкового контролю: Проводиться з метою оцінювання результатів навчання наприкінці семестру, відповідно до навчального плану у формі екзамену, в терміни, встановлені графіком навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеному робочою програмою дисципліни.

- екзамен

Форми поточного контролю:

Практичні задачі. Максимальна оцінка за виконання практичної задачі становить 5 балів.

Оцінка самостійної роботи. Враховує вивчення навчальної та наукової літератури; матеріалів лекцій, з урахуванням порядку вивчення розділів курсу, що знаходяться у суворій логічній послідовності; систематизацію прочитаного матеріалу; підготовку до виконання практичних завдань та іспиту.

Максимальна оцінка за виконання практичної задачі становить 10 балів.

Виконання умов академічної дисципліни. Відвідування лекцій та активна участь у практичних заняттях.

Максимальна оцінка за виконання практичної задачі становить 20 балів.

Форма підсумкового семестрового контролю:

Екзамен проводиться в усній формі. Екзаменаційний білет містить 2 теоретичні питання, кожне з яких оцінюється за 20-бальною шкалою. Максимальна сума балів за іспит - 40 балів. Загальний принцип оцінювання: Оцінюється не лише відтворення завченого матеріалу, а й здатність здобувача аналізувати, структурувати, порівнювати концепції та демонструвати розуміння практичного застосування теорії.

Оцінювання окремих видів навчальної роботи

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Кількість балів	Максимальна кількість балів (сумарна)
Поточне оцінювання		
Практичні задачі 1-6	5	30
Підсумкова оцінка самостійної роботи	10	10
Виконання умов академічної дисципліни	20	20
Сума балів		60
Підсумкове оцінювання з формою контролю екзамен		
Екзамен	40	40
Сума балів		40
Загальна сума балів		100

Розподіл балів освітньої компоненти з формою контролю екзамен

Поточне оцінювання (бали)	Екзамен (бали)	Сума балів
60	40	100

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Курс буде викладений у формі лекцій (24 год.) та практичних (4 год.) занять, організації самостійної роботи студентів (75 год.). Протягом курсу передбачено проведення індивідуальних консультацій (2 год.).

Під час викладання дисципліни використовуються наступні методи навчання: словесні (лекція, пояснення, бесіда), наочні (ілюстрація, демонстрація), практичні (аналіз кейсів, виконання практичних завдань), а також інтерактивні техніки та методики.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

Підручники:

1. Закалик, Г. М., Войцеховська, О. В., Шувар, Н. М. Основи клінічної психології. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2020. – 432 с.
2. Ільїна Н.М. Клінічна психологія: навчальний посібник. Суми: Університетська книга, 2023. 163 с.
3. Курило В. О. К93 Клінічна медична психологія : навчальний посібник / В. О. Курило. - Львів : Видавець Марченко Т. В., 2020. - 348 с
4. Османова А.М. , Хоруженко Г.В. О-72 Клінічна психологія : навч. посіб. / А. М. Османова, Г.В Хоруженко. К.: Університет «Україна», 2023. – 183 с.

Навчальні посібники:

5. Абрахам, Маслоу. (2019). Мотивація і особистість. Видавництво "Психологія і суспільство".
6. American Psychiatric Association. (2013). Diagnostic and statistical manual of mental disorders (5th ed.). American Psychiatric Publishing.

7. Barlow, D. H. (Ed.). (2021). *Clinical handbook of psychological disorders: A step-by-step treatment manual*. Guilford Press.
8. Beck, A. T., Davis, D. D., & Freeman, A. (Eds.). (2015). *Cognitive therapy of personality disorders*. Guilford Press.
9. Beck, J. S. (2021). *Cognitive behavior therapy: Basics and beyond*. Guilford Press.
10. Belar, C. D., & Deardorff, W. W. (2009). *Clinical health psychology in medical settings: A practitioner's guidebook*. American Psychological Association.
11. Briere, J. N., & Scott, C. (2014). *Principles of trauma therapy: A guide to symptoms, evaluation, and treatment*. Sage Publications.
12. Carr, A. (2012). *Clinical psychology: An introduction*. Routledge.
13. Carr, A. (Ed.). (2015). *The handbook of child and adolescent clinical psychology: A contextual approach*. Routledge.
14. Compas, B. E., & Gotlib, I. H. (2002). *Introduction to clinical psychology: Science and practice*. McGraw-Hill.
15. Eells, T. D. (Ed.). (2011). *Handbook of psychotherapy case formulation*. Guilford Press.
16. First, M. B., & Tasman, A. (Eds.). (2019). *DSM-5® Handbook of Differential Diagnosis*. American Psychiatric Pub.
17. Frankl, V. E. (2006). *Man's search for meaning*. Beacon Press.
18. Gabbard, G. O. (2014). *Psychodynamic psychiatry in clinical practice*. American Psychiatric Publishing.
19. Herman, J. L. (2015). *Trauma and recovery: The aftermath of violence--from domestic abuse to political terror*. Basic Books.
20. Knight, B. G. (2004). *Psychotherapy with older adults*. Sage Publications.
21. Koocher, G. P., & Keith-Spiegel, P. (2016). *Ethics in psychology and the mental health professions: Standards and cases*. Oxford University Press.
22. Kramer, G. P., Bernstein, D. A., & Phares, V. (2019). *Introduction to Clinical Psychology*. Cambridge University Press.
23. Kuyken, W., Padesky, C. A., & Dudley, R. (2008). *Collaborative case conceptualization: Working effectively with clients in cognitive-behavioral therapy*. Guilford Press.
24. Linehan, M. (2018). *DBT® Skills Training Manual*. Guilford Press.
25. Ogden, J. (2019). *Health psychology*. McGraw-Hill Education.
26. Persons, J. B. (2008). *The case formulation approach to cognitive-behavior therapy*. Guilford Press.
27. Pope, K. S., & Vasquez, M. J. T. (2016). *Ethics in psychotherapy and counseling: A practical guide*. John Wiley & Sons.
28. Rogers, C. R. (2004). *On becoming a person: A therapist's view of psychotherapy*. Constable.
29. Taylor, S. E. (2018). *Health psychology*. McGraw-Hill.
30. Weisz, J. R., & Kazdin, A. E. (Eds.). (2017). *Evidence-based psychotherapies for children and adolescents*. Guilford Press.
31. World Health Organization. (2019). *International statistical classification of diseases and related health problems (11th ed.)*.
32. Yalom, I. D. (1980). *Existential psychotherapy*. Basic Books.

Інформаційні ресурси:

33. Етичний кодекс Національної психологічної асоціації України.
34. Етичні принципи психологів та кодекс поведінки АПА: <https://www.apa.org/ethics/code>
35. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського (nbuv.gov.ua): Доступ до українських наукових журналів та авторефератів.
36. Офіційний сайт DSM-5: <https://www.psychiatry.org/psychiatrists/practice/dsm>
37. Офіційний сайт МКХ-11: <https://www.who.int/standards/classifications/classification-of-diseases>

38. Сайт Американської психологічної асоціації (APA): <https://www.apa.org/>
39. Сайт Національного інституту психічного здоров'я (NIMH): <https://www.nimh.nih.gov/>
40. Статті про біопсихосоціальну модель на ресурсах, таких як PubMed та Google Scholar.
41. American Psychological Association. Publication Manual of the American Psychological Association (7th ed.). – 2020. (Для оформлення цитувань та списку літератури в есе).
42. Google Scholar (scholar.google.com): Пошук наукових статей та книг.
43. PsycARTICLES, PsycINFO, Scopus, Web of Science: Провідні міжнародні бази даних наукових публікацій.